

*Міхайліна Т. В.
(м. Вінниця)*

ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ ЯК ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Сучасна ситуація в Україні характеризується наявністю кризових процесів майже в усіх сферах соціального буття, а отже і вихід з кризової ситуації можливий лише через використання комплексного підходу. Оскільки стабілізація лише однієї складової системи не вирішує проблеми в цілому.

Можна констатувати, що криза не оминула і правове буття суспільства, бо наразі ситуація характеризується нарощенням правового нігілізму, знеціненням права, скепсисом до правових засобів вирішення проблем. І це потребує дійсно системного втручання, тому що формування громадянського суспільства залежить як від вирішення економічних, політичних та інших проблем, так і від реальної зміни внутрішніх орієнтирів поведінки особи. Саме на останнє завдання і спрямоване правове виховання людини.

Але правове виховання, як і будь-яка інша системна діяльність, може бути ефективним лише за умов концептуального підходу до нього.

І слід розпочати з того, що концепція правовиховної роботи виходить із певної системи цінностей. Наразі це виховання спрямоване на ідеї правової держави з системою цінностей, у центрі якої знаходиться особистість [1, с. 4]. Не держава, не її

апарат, а саме особистість, бо цінність права формується не абстрактно, а лише у відображенні цієї цінності щодо конкретної особи. І саме з визнання та дотримання цього підходу починається прищеплення правових моделей поведінки. За відсутності ж особи як головної цінності у праві, моделі правомірної поведінки формуються здебільшого репресивними засобами. Оптимальним же для розбудови громадянського суспільства є не просто отримання законослухняної поведінки, а розвитку правової культури населення.

Досліджуючи співвідношення правової культури та правового виховання, І. Осика доходить висновку, що таке співвідношення необхідно розглядати на прикладі взаємодії таких категорій, як «ціль» та «засіб». Рівень же правової культури при цьому є результатом правового виховання [5, с. 13].

Щодо мети правового виховання, то у правовій доктрині спостерігається її диференціація залежно від строку реалізації, а саме:

– найближча мета – формування системи правових знань;

– проміжна мета – формування правової впевненості;

– кінцева мета – формування мотивів та звичок правомірної поведінки [6, с. 154; 2, с. 26].

Причому етап правового виховання, що відповідає досягненню найближчої мети, повинен починати реалізовуватися ще з дитинства через просту передачу, пояснення, закріплення (в тому числі у формі гри) найпростіших правових знань. Базисом для цього очевидно повинна бути родина, тим не менше,

дитячі садки, розвиваючі гуртки, а пізніше і школа не повинні стояти осторонь. Бо набуття основних правових стереотипів не менш важливо, ніж, наприклад, навчання читанню, письму тощо, оскільки головною його метою є гармонійне життя людини у суспільстві.

Формування правосвідомості молоді має ґрунтуватися на роз'ясненні призначення і сенсу правових настанов, що сприятиме глибокому усвідомленню їх ролі, соціальної значимості, доцільності і необхідності дотримання [4, с. 10], а отже мова йде вже не про типове засвоєння, а про усвідомлене ставлення до права, розуміння його властивостей як одного з основних регуляторів відносин у суспільстві. На цьому етапі провідну роль повинні відігравати, крім сім'ї, вищі навчальні заклади, різні студії, гуртки та клуби за інтересами, громадські організації. Найбільше можливостей для прищеплення молоді ціннісного ставлення до права виникає саме за часів студентства. Причому значної уваги потребує правове виховання саме студентів юридичних спеціальностей, оскільки юрист отримує не просто знання, а юридичний інструмент досягнення певної мети, що може бути використаний як на користь, так і на шкоду особам, суспільству або державі. Тому обов'язково необхідно розширювати мережу юридичних клінік, через які демонструвати студентам-юристам силу права у дії.

І, нарешті, у зрілому віці правове виховання не припиняється, а переходить на рівень, доступний для передачі іншим людям, в тому числі власним дітям. А, як відомо, роз'яснення базується на глибокому

уясненні предмету передачі та підкріплення такої передачі власним прикладом.

Незважаючи на вік особи, що піддається правовому вихованню, а також на короткострокову чи довгострокову мету, «потреби особистості повинні ставати компонентом формування соціально-ціннісних встановлень. Аксіологічний аспект правовиховного процесу полягає у тому, щоб усі зусилля суб'єктів правового виховання були спрямовані на процес формування внутрішніх потреб людини у правомірній поведінці, заснованій на ціннісному сприйнятті права» [3, с. 6]. Тому не можна заперечувати ролі особистості одночасно як суб'єкту та об'єкту правового виховання.

На підставі викладеного можна зробити висновок про правове виховання як основу для розвитку громадянського суспільства, метою якого є не лише досягнення законслухняної поведінки, а формування цілісної системи правових знань з усвідомленим їх виконанням та використанням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабенко А. Н. Значение правовых ценностей для процесса правового воспитания / А. Н. Бабенко // Вестник Южно-Уральского государственного университета. – Серия: Право. – 2008. – № 2.

2. Головченко В. В. Эффективность правового воспитания: понятие, методика, критерии измерения / В. В. Головченко. – К., 1985.

3. Головченко Г. А. Роль правового воспитания в закреплении социальных ценностей права в

правосознании российских граждан / Г. А. Головченко // 2015. The new stage of development: International scientific congress. – Budapest, 2015. – р. 5-7.

4. Коваленко Н. Ю. Формування правосвідомості і правової культури студентів в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Коваленко Наталія Юріївна; Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. – К., 2009. – 21 с.

5. Осика І. В. Правова культура у формуванні правової, соціальної держави: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Осика Ірина Віталіївна; Інститут законодавства Верховної Ради України. – К., 2004. – 24 с.

6. Попандопуло О. А. Правовая социализация личности в российском социокультурном пространстве / О. А. Попандопуло // Вестник Волгоградского государственного университета. – Серия 7: Философия. – 2013. – №1(19).

*Отземко О. В.
(м. Вінниця)*

ОЛЕКСА ТИХИЙ У СПОГАДАХ СУЧАСНИКІВ

Олекса Тихий – постать такого масштабу в українському правозахисному русі, одна згадка про яку повністю перекреслює не тільки сучасні інсинуації з приводу «руського мира» в Донбасі, але й будь-які твердження радянської та сучасної російської